

Examen Nederlands 2019

LEVENDE

201

Talen

EXAMENBESPREKINGEN

LEVENDE TALEN NEDERLANDS

Versie definitief, januari 2019

INHOUD

2. Achtergrond.....	5
3. Huidige werkwijze	5
4. Doel: collegiale consultatie	6
5. Werkwijze: een voorstel voor het proces.....	7
5.1. Havo/vwo.....	7
5.2. VMBO	8
6. Implementatie.....	8

2. ACHTERGROND

Het SBN organiseert al lange tijd examenbesprekingen voor havo/vwo en vmbo-TL. Er is een goede organisatie en veel routine opgebouwd. Leraren Nederlands rekenen op de correctiezittingen en op het verslag dat het SBN ervan uitbrengt. Er zijn docenten die het correctiewerk uitstellen totdat Levende Talen het verslag beschikbaar stelt. Deze activiteit is zonder meer belangrijk om te continueren als een dienstverlening voor leden (niet leden zijn ook welkom), en om het SBN te voorzien van informatie t.b.v. de jaarlijkse evaluatie die het College voor Toetsing en Examens met het SBN belegt.

Inmiddels is er ook twee jaar ervaring opgedaan met de voorcorrectie van het correctievoorschrift van de VWO-examens, waaraan 20 docenten deelnemen, van wie tien voorgedragen door het SBN. Deze docenten beoordelen de werkstukken van een aantal leerlingen onder geheimhouding van het correctievoorschrift, en bespreken hun correctiebevindingen en –arzelingen in kleine groepen gedurende een dag, onder toezicht van het CvTE. De vaststellingscommissie stelt vervolgens, zo nodig, op basis van de bevindingen, het correctievoorschrift bij.

Deze werkwijze biedt inspiratie voor de overdenking van de huidige praktijk van de SBN-Levende-Talen-examencorrectiezittingen, ook al omdat herbezinning op de werkwijze en de doelmatigheid van de besprekingen zich zo langzamerhand opdroeg.

3. HUIDIGE WERKWIJZE

De besprekingen vonden ongeveer een week na de examens plaats met docenten die zich hebben opgegeven via de website van SBN (per bijeenkomst zijn dat er ongeveer vijftig). De hele organisatie is in handen van SBN.

Voorbespreking	Voorafgaand aan de bespreking is er een voorbespreking met enkele docenten en (meestal) leden van de vaststellingscommissie. Hierin bespreken zij de belangrijkste knelpunten, op basis van de kwestie op het examenforum.
Docentbespreking	Leden van de vaststellingscommissie zijn aanwezig bij de bespreking om zicht te krijgen op de problemen in het antwoordmodel en het examen.
Verslag	Na de bespreking wordt een verslag geschreven dat gepubliceerd wordt op de website en facebook.
Contact CvTE	Leden van de vaststellingscommissie zijn aanwezig bij de docentbespreking om zicht te krijgen op de problemen in het antwoordmodel en het examen. SBN meldt nakijk/antwoordmodelproblemen aan het CvTE; het CvTE kan besluiten aanvullingen op het correctiemodel te publiceren.

Er zijn een paar terugkerende ervaringen, die maken dat het SBN zich herbezinnen moet op doel en werkwijze van de docentbespreking en het verslag. Naast alle goeds en de positieve evaluaties van deelnemers zijn er de volgende waarnemingen:

Docentbespreking:

- 1) Er is een minderheid van docenten die veel aan het woord is;
- 2) Er zijn deelnemers die vooral ‘de goede antwoorden’ komen ophalen om mee naar huis (en naar de tweede corrector) te nemen;
- 3) Er zijn docenten die deelnemen om er het maximale uit te slepen voor hun leerlingen;
- 4) Er kan een zekere spanning optreden tussen dat wat de voorbereidingsgroep heeft beredeneerd, en de vragen van de deelnemers.

Verslag

- 5) Er is in het land de verwachting ontstaan dat het verslag van Levende Talen Het Antwoord geeft. De rol van wil en kan het SBN niet spelen. Het leidt tot verwarring over de reikwijdte van de docentbesprekingen. Ook al houdt het SBN vol dat het verslag die rol niet kan en mag spelen, die verwachting blijft het verslag toch oproepen.

Communicatie met CvTE

- 6) Er zijn wisselende ervaringen, zowel van CvTE als SBN, over de wijze hoe over bevindingen uit de docentbesprekingen wordt gecommuniceerd. Soms zijn teams van voorbesprekers niet gelukkig met de reacties van het CvTE, soms is het CvTE niet gelukkig met de wijze waarop de docentbesprekingen uitmonden in een soort van aanvullend correctievoorschrift, dan niet altijd harmonieert met het correctievoorschrift zelf.

4. DOEL: COLLEGIALE CONSULTATIE

Het SBN is gebaat bij goede docentbesprekingen opdat het SBN valide informatie over vraagstellingen, tekstkeuze en antwoordmodellen beschikt via leden, en die informatie kan benutten in de jaarlijkse evaluaties met het CvTE. Tegelijkertijd biedt het SBN de leden een gelegenheid om zich goed voor te bereiden op het belangrijke en complexe werk dat hen te wachten staat: het beoordelen van de mate waarin antwoorden van leerlingen op open en soms diep interpreterende vragen correct zijn, *de essentie van een goed antwoord* representeren. Dat is een echt een moeilijke taak, omdat we in Nederland leerlingen weliswaar faire, maar ook pittige examens willen voorleggen. Het bepalen van de correctheid vergt daarom ook stevig interpreteren van de beoordelaar om de grenzen vast te stellen welke formuleringen van leerlingen nu nog wel de kern van een goed antwoord bieden. Het is ook moeilijk wegens het belangenconflict: de leraar die de leerling naar het examen leidde, heeft nu de rol van vertegenwoordiger van de examencommissie die valide en betrouwbare examens nastreeft, waarin zoveel als mogelijk het doel van het examen wordt gerealiseerd: faire examens voor iedereen.

Het is goede praktijk in effectieve vaksecties Nederlands dat examendocenten de examens in overleg corrigeren en interpretatieverschillen bespreken, en uitkomsten daarvan vastleggen. Wat het SBN wil organiseren is dergelijke bijeenkomsten voor docenten die een dergelijk overleg op school ontberen of daarnaast behoefte hebben om interpretatieproblemen te bespreken met andere collega's. Tijdens die bijeenkomsten overleggen docenten met collega's over de interpretatie van problematische antwoorden en/of problematische noties in het antwoordmodel. De deelnemers vormen zo een interpretatieve gemeenschap, en minder geen normatieve gemeenschap. Het is te allen tijde de professionaliteit van de individuele docent/examinator om te beslissen welk specifiek antwoord correct is, binnen de interpretatieruimte die teksten en correctievoorschriften bieden. Een dergelijke opzet vergt overleg in kleinere groepen docenten, die zich goed hebben voorbereid.

Naast het organiseren van dit overleg wil het SBN ook een verslag van de bijeenkomst aanbieden aan de leraren Nederlands die niet konden deelnemen aan het overleg. Dat verslag zal een enigszins ander karakter hebben dan de verslagen van de laatste jaren. Het zal geen aanvulling of verbetering zijn van het correctievoorschrift van het CvTE. Het SBN zal zoeken naar een vorm die recht doet aan het overlegkarakter: een weergave van overleg tussen docenten wat nu geformuleerd kan worden als 'de kern van een goed antwoord'. Daar kunnen, als dat nodig is, voorbeelden aan toegevoegd worden van antwoorden die grensgevallen bleken te zijn, zolang die voorzien worden van een redenering.

Docenten die zich gesteund willen weten in de beoordeling van het werk van hun leerlingen, kunnen aan de hand van de uitkomsten van de examenbesprekingen een eigen oordeel vellen over de scoring van lastige antwoorden.

5. WERKWIJZE: EEN VOORSTEL VOOR HET PROCES

5.1. Havo/vwo

Data	Het examenforum wordt door LTN geopend. Docenten kunnen gedurende de hele examenperiode interpretatieproblemen met elkaar uitwisselen. LTN modereert het forum. De inhoud van het forum speelt bij de voorbereiding en de uitvoering van de examenbesprekingen geen rol omdat die bespreking meteen na de examen-zitting wordt georganiseerd.
Voorbereiding	De twintig deelnemers aan het overleg en de voorzitters en notulan-ten bereiden zich voor op de bespreking (zie hieronder): Ieder inventariseert twijfelgevallen.
Docentbespreking	Bespreking van twijfelgevallen wordt besproken; op basis van vak-inhoudelijke argumenten komt men tot een afweging of een ant-woord al dan niet de kern van een goed antwoord verwoordt. Die afweging/redenering is belangrijk voor de rapportage. Er komt geen limitatieve lijst met ook nog/of juist niet goed te rekenen antwoor-den: de tijdsinvestering zit hem in de afwegingen/redeningen. De overwegingen pro en con worden vastgelegd. De sessies worden geleid door een gespreksleider, een notulant maakt een verslag per besprek-punt, waarover de gespreksgroep consensus bereikte.
Verslag	Geeft de discussie en de redeneringen weer bij lastige vragen/noties in het antwoordmodel, opdat docenten die niet bij de bespreking aanwezig waren, toch deel kunnen nemen aan deze vorm van colle-giale consultatie.

5.2.

Om onze examenbesprekingen hanteerbaar en zinvol te houden, stellen we voor de docentbespreking als volgt te organiseren, die deels overeenkomt met de werkwijze die het CvTE toepast in de voorcorrectie van het correctievoorschrift, die door de deelnemers als zeer leerzaam en correctieversnellend werd ervaren.

- 1) De docenten bereiden zich voor door het werk van vijf leerlingen in het geheel te corrigeren en van twintig leerlingen ca. 5-7 vragen (een van de teksten die aangeboden worden en een enkele vraag over verscheidene teksten). Aangemel-de docenten krijgen van te voren op welke vragen zij zich voorbereiden. Voor-bereiding geschiedt zodra het antwoordmodel beschikbaar is (bij havo en vwo is het model eerder beschikbaar dan bij vwo, omdat er bij vwo het weekend na de examenzitting een pretest van het correctiemodel plaatsvindt)..
- 2) Docenten werken in groepen van vier tot vijf docenten. Tafelgroepen zijn van te voren ingedeeld. De vraag bij elke taak uit het examen die de groep bespreekt is steeds: wat moet blijken uit een goed antwoord? Dat is wat het correctievoor-schrift noemt: 'de kern van een goed antwoord is: ...'. In de rapportage probe-ren we te omschrijven wat er moet blijken uit een goed antwoord (dus: waaruit blijkt dat de leerling de tekst op dit punt heeft begrepen), met afwegingen van antwoorden waarover twijfel rijst. De nadruk ligt op: afwegingen. We overwe-gen om een wellicht aangepaste vorm van het scoreformulier dat men gebruikt bij de CvTE-voorcorrectie van het correctievoorschrift te gebruiken.
- 3) Elke tafelgroep beslist ter plekke over de formulering van de rationale van een goed antwoord en de afwegingen.
- 4) Na 90-120 minuten rondt elke groep af; na een korte maaltijd wisselen de leden van verschillende tafelgroepen de bevindingen uit¹; na 30 minuten voegt men zich weer bij de startgroep om te rapporteren, opdat iedereen naar huis kan met een volledig beeld van de kwestie die zich bij het corrigeren van dit examen voordeden. Dit heeft consequenties voor de werkwijze, want dit betekent dat havo en vwo niet op één dag kunnen. Dat zou voor deelnemers een bezwaar kunnen zijn. Daar staat tegenover dat de besprekingen intensiever zullen zijn, met alleen voorbereide docenten. De leeropbrengst is vooral de deelname, niet het verslag.
- 5) Korte plenaire evaluatie van de bijeenkomst; vaststellen van de kwesties die zullen worden voorgelegd aan het CvTE met het oog op eventuele aanvullingen

¹ Werkvorm die bekend staat als 'genummerde hoofden'.

op het correctievoorschrift. Er wordt niet meer inhoudelijk op kwesties teruggekomen.

- 6) De notulanten sturen hun verslag toe aan de (regionale) voorzitters, die daarvan een landelijk verslag samenstellen, en de mogelijke acties t.b.v het CvTE communiceren naar het verantwoordelijke SBN-bestuurslid, die verder zorgdraagt voor afhandeling.

In de toekomst opteren we voor drie tot vier parallelle bijeenkomsten op regionale basis: Noord/Oost (Zwolle), Zuid/Oost (Eindhoven), Mid/Noord (Utrecht), West/Zuid (Rotterdam), plaats is afhankelijk van beschikbaarheid van voorzitters en locaties. Voor 2019 zullen we echter per examen een landelijke bijeenkomst organiseren, omdat de logistiek van de afstemming van de rapportages etc. ons nog te ingewikkeld lijkt : eerst oefenen met de nieuwe opzet.

We zullen nagaan of we in 2020 werkbijeenkomsten zullen organiseren waar docenten gezamenlijk komen nakijken, en met elkaar problematische antwoorden kunnen bespreken, zoals gebeurt bij de beoordeling van Tijdvak III. Docenten worden dan uitgenodigd om het werk van hun leerlingen te beoordelen, in groepen van vijf tot acht docenten beoordeelt men in fasen (per tekst bijvoorbeeld) het werk van vijf tot tien werkjes en bespreekt probleemantwoorden. We voeren een behoefteonderzoek uit naar dit soort 'sectieoverleggen' in najaar 2019.

5.2. VMBO

Op het vmbo verlopen de examenbesprekingen goed, mede omdat de vraagstellingen over het algemeen minder open zijn. Het probleem is echter dat er veel te weinig deelnemers zijn om een valide rapportage aan de andere docenten aan te kunnen bieden. Afgelopen jaar waren er twee docenten aanwezig. Het verslag is goed gebruikt, dat konden we via Facebook zien.

Daarom stellen we voor i een focusgroep van tien á twintig vmbo-docenten samen te stellen, die we vragen de examenbesprekingen uit te voeren. Ook gaan we onderzoeken waar vmbo-docenten nu eigenlijk behoefte aan hebben m.b.t. de examencorrectie. De focusgroep vormt meer in het algemeen een aanspreekpunt voor SBN als het om VMBO-Nederlands gaat.

6. IMPLEMENTATIE

De leden van Levende Talen Nederlands zijn in november 2018 via de nieuwsbrief geïnformeerd. Leden werden uitgenodigd om deel te nemen aan een peiling over de voorstellen en over enkele praktische uitwerkingen. De resultaten van die peiling zijn verwerkt in dit document.

In februari 2019 publiceren we praktische organisatie in de nieuwsbrief (ook: data en locaties), en bieden we leden de gelegenheid zich aan te melden voor de precorrectiesessies vmbo/havo/vwo.

In juli 2019 evalueren we de organisatie en opbrengst via vragenlijstenonderzoek, waarvan we in september 2019 verslag zullen doen.

In oktober/november vindt het jaarlijks overleg met het CvTE plaats, over alle drie de examens, op basis van de Levende Talen examenzittingen, en de analyses van toets- en itemgegevens die per augustus beschikbaar zijn gekomen.